

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1899

Τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον
1899-1904

Πρόεδρος, Δημ. Βικέλας. Ἀντιπρόεδρος, Δημ. Αἰγινίτης. Γραμματεὺς-Γραμματεῶν
Σύμβουλος, Γ. Δροσίνης. Ταμίας, Παντ. Ψύχας.
Μέλη: Τιμ. Ἀργυρόπουλος, Μάρκ. Δραγούμης, Ἰωάν. Μπότασης, Ἰωάν. Πανταζί-
δης, Γεώργ. Πασπάτης, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Ἐκτωρ Ρωμάνος, Στέφ. Σκουλούδης,
Γεώργ. Στρέιτ.

Τὸ νῦν Διοικητικὸν Συμβούλιον

Κωνστ. Ἀ. Μανάφης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Πρόεδρος.	
Στέφ. Δ. Ἡμελλος, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀντιπρόεδρος.	
Δικ. Β. Βαγιακάκος, Ἐπίτ. Γεν. Διευθ. Ἱστορ. Λεξικοῦ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, Γεν. Γραμματεὺς.	
Ἀντ. Ἀ. Λεγάκις, Πολιτικὸς Μηχανικὸς Ε.Μ.Π., Ταμίας.	
Δημ. Ν. Καμβύσης, Ἐπίτ. Σύμβουλος Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου,	Μέλος
Χρ. Π. Πετρόπουλος, Δικηγόρος,	»
Ἀθαν. Δ. Κομίνης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν,	»
Ἰωάννης Κυριακόπουλος, Μηχανολόγος - Ἡλεκτρολόγος,	»
Ἑλένη Δ. Μπελιᾶ, Δ/τρια Κέντρ. Ἐρ. Ἱστ. Νεωτ. Ἑλληνισμοῦ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν,	»
Παν. Γ. Νικολόπουλος, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν,	»
Ἐπαμ. Π. Σπηλιωτόπουλος, Ὁμότ. Καθηγητὴς Πανεπιστημίου,	»
Μενέλ. Τουρτόγλου, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, Ἀντ. Μέλος Ἀκαδ. Ἀθηνῶν,	»

ISBN 960-7133-79-X

© Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων
Ὁδὸς Ἀκαδημίας 54, 106 79 Ἀθήναι, Τηλ. 3612381

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΝ
(ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ)

11

11

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΥΠΟ
ΠΑΝΤ. Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Φυσικὴ σύστασις τῆς χώρας.
Πολιτικὴ γεωγραφία. Φυσικὸς πλοῦτος.

ΤΥΠΟΙΣ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
(Στοῦ Πάππου)

ΑΘΗΝΑΙ
1921

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ
2000

πάσχει ποτέ ἀπὸ σιτοδείαν, ὅπως τὰ γειτονικά του. "Αριστοι δὲ γεωργοὶ εἶναι καὶ οἱ Ἀρμένιοι τῶν νοτίων πεδιάδων του. Ἄλλα προϊόντα ἔχει τὸ βιλαέτιον τὸν ἀραβόσιτον, κέγχρον, ὄρυζαν, ὄσπρικ, ὀπώρας, καπνόν, σκλέπιον, τραγάκνηθαν, κηρόν, μέλι. Ἐξαίρετος εἶναι καὶ ὁ οἶνος ὡς καὶ τὸ πετιμέζιον (Τοκάτη, Σεβάτρεϊκ). Περιζήτητοι δὲ εἶναι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αἱ σταφυλαὶ τῆς Ἀμασειας. Ἄλλ' ὅμως τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ εἰς τὸ βιλαέτιον ταῦτα εἶναι πρωτόγονα καὶ ἐλλείπουν μέσῃ μεταφορᾷ, ἂν καὶ τὸ βιλαέτιον ἔχει, ὡς θὰ ἴδωμεν, πολλοὺς ὁρόμους. Ἄλλὰ τὴν γεωργίαν πιέζει πολὺ καὶ ἡ τοκογλυφία.—Ὁ πληθυσμὸς ἀτχολεῖται πολὺ καὶ μετὴν βιομηχανίαν τῶν ταπήτων (Ζάρα), περικνημίδων καὶ σκεπασμάτων (κιλιμίων) καὶ διαφόρων ὑφασμάτων. Κιλιμια δὲ καὶ δισάκια κατασκευάζονται κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ καζᾶ Σε-δαστείας, ἐξαίρετα μάλιστα. Εἰς δὲ τὸ Γκιουρὸν ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τῶν ὑφαντῶν, ὅπου μὲ μαλλίον κλωθόμενον εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατασκευάζονται σάκια καὶ ἄλλα μάλλινα, κομφότατα. Ἡ ὑφαντικὴ ἐπίσης ἀκμάζει καὶ εἰς τὸ Μερζεφὸν καὶ εἰς τὴν Ἀμάσειαν. Εἰς τὸ βιλαέτιον ἄλλοτε ἤμαζε καὶ ἡ βαφικὴ, σήμερον ὅμως ὄχι.—Ἀφθονα εἶναι καὶ τὰ μέταλλα τοῦ βιλαετίου, κυρίως δὲ εἰς τὰ βόρεια αὐτοῦ μέρη (σχαντζάκια Τοκάτης, Καρὰ-χισάρ, Ἀμασειας), ἀλλ' ἀνεκμετάλλευτα. Εἰς τὴν Τοκάτην κατ' ἔτος χύνεται χαλκὸς πολλῶν ὀκάδων. Πλησίον δὲ τοῦ Καρὰ-χισάρ-σαρκὶ ὑπάρχει σιτυπηρία εἰς ἔκτασιν τεραστίαν, χαλκός, μόλυβδος ἀργυροῦχος (εἰς τὸ Γκιουμούς-Χατζῆ κισί), λιγνίτης, γαιάνθρακες καὶ ὀρυκτὸν ἄλας. Ἄλλὰ καὶ ἄλυκας ἔχει πολλὰς τὸ βιλαέτιον, ὡς καὶ μεταλλικὰς πηγὰς. Τοιούται εἶναι ἡ πρὸς Β τοῦ Σιδᾶς ἐντὸς χαράδρας εἰς ἀπόστασιν 14 χμ. ἀπὸ αὐτοῦ Σοοῦκ-τερμικ (ψυχρὰ πηγὴ), ἄλλη πλησίον τοῦ Ἄλυος εἰς ἀπόστασιν 28 χμ. ἀπὸ τὸ Σιδᾶς. Πολλὰς πηγὰς ἔχει καὶ τὸ σχαντζάκιον τῆς Ἀμασειας, ἐκ τῶν ὁποίων προεξέχουν αἱ τῆς Κάβζας. Εἰς δὲ τὸ σχαντζάκιον τῆς Τοκάτης ἔχομεν τὴν Σουλὸν-σεράϊ, ἀλλὰ καὶ ἄλλας. — Πολλοί, ἀλλ' ἀσήμεντοι εἶναι καὶ αἱ λίμναι τοῦ βιλαετίου. Ἐκ τούτων ἀξία λόγου εἶναι ἡ Λαδίκ, ἡ ὁποία κατὰ τὴν τῆξιν τῶν χιόνων μεγαλύνεται καὶ αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ἐλώδεις. Εἰς δὲ τὸ σχαντζάκιον τῆς Τοκάτης ἔχομεν τὴν Κάζ-οδὰ ἢ Κόσσοδα, πολὺ ἰχθυοτρόφον. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ σχαντζάκιον τοῦ Καρὰ-χισάρ ὑπάρχουν πολλοί. Εἰς ταύτας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς ἀλιεύονται κυπρίνοι. Τὸ βιλαέτιον ἔχει καὶ πολλὰ ἔλη, πα-

ραποτάμια καὶ παραλίμνια, ὡς καὶ πολλὰς ἄλυκας. Εἰς τὸ βιλαέτιον βόσκουν καὶ αἰγες τοῦ εἶδους Ἀγκύρας καὶ γίνεται παραγωγή τιφτικίου.—Δάση ἔχουν μόνον τὰ βόρεια σχαντζάκια Ἀμασειας, Τοκάτης, Καρὰ-χισάρ (ὄρυς, ἐλάτη, αἰγαιρος, λεύκη κτλ.). Ἄλλ' εἶναι φρικτὴ ἡ καταστροφή, ἡ συμβαίνουσα εἰς αὐτά. Τῷ 1888 εἰς τὸ σχαντζάκιον Τοκάτης πυρκαῖα φρικτὴ ἐφθειρεν ἀπεράντους ἐκτάσεις δασῶν, διήρκεσε δὲ ἐβδομάδης ὁλοκλήρους καὶ ἐσθέσθη μόνη τῆς.—Δρόμους ἔχει τὸ βιλαέτιον πολλοὺς ἰδίως πρὸς τὸ Σιδᾶς ἀπὸ Ὀρδοῦ, Καϊσρείας, Σχμψούντος. Ἄλλοι εἶναι ὁ Τοκάτης—Ὀνόνης, Σχμψούντος—Τσορούμ, διασχίζων τὸ βιλαέτιον, Καρὰ-χισάρ—Κερασούντος, Νικσάρ—Ερμπαᾶ, Τοκτίου—Ερπαᾶ, Ἀμασειας—Τοσίων, Ἀμασειας—Τσορούμ, Καρὰ-χισάρ—Ερζιγγιάν.—Οἱ κάτοικοι τοῦ βιλαετίου εἶναι Τοῦρκοι Τουρκομᾶνοι, Κιζιλμπάσιδες, διεξάγοντες τὴν ὑπηρεσίαν τῶν караκνίων μεταξὺ Σαμψούντος καὶ Διαρθερκίρ, Ἀρμένιοι, Ἕλληνες, τὸ πλεῖστον γεωργοί, ὑπαγόμενοι εἰς τοὺς μητροπολίτας Ἀμασειας, Νεοκαϊσρείας, Κολωνείας καὶ Καϊσρείας, Κιρκάσιοι πολυάριθμοι.

6. Βιλαέτιον Ἀγκύρας.

Ἐκταδίς 83,780 □ μ.χ. 3,000—Πληθυσμὸς 893,000

Σχαντζάκια 4 (Ἀγκύρας, Κιρ-σεχίρ, Ὑδγάτης, Καϊδαρείας).

Ἀγκυρα. Ἰστανός. Ἀγιάς. Μπέη-παζάρ. Ναλλί-χάν. Κάλετζικ. Σιβε-χισάρ. Κιρ-σεχίρ. Μπογιαλίκ. Δενέκ-μαδέν. Ἀβανός. Χατζῆ μπεντάς. Ὑοσγάτη. Μπογαζλιάν. Ἀκ-δὰγ-μαδέν. Σούγγουρλου. Τσόρουμ. Καϊσάρεϊα. Ζιντζίδερε. Ἀνδρονίκιον. Μουταλάσκη. Ταβλοσούνιον. Κιουμίρα. Ταξιάρης. Σαρμουσακλί. Ἰντζέσου. Δεβελὸν χισάρ. Γενικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ βιλαετίου Ἀγκύρας.

Τὸ βιλαέτιον ἐκτείνεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ κέντρον τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὲν ἔχει παράλι. Στεροβόμενον δὲ καὶ κατὰ ξηρὰν πυκνὴν, συγκοινωνιακῶν ὁδῶν, ἤτοι μέχρις ἰσχύτων ἀπομονωμένον. Ἄλλ' ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία ἤνοιξε τὰς ἐκτεταμένους γαίας του εἰς τὴν δραστηρίαν ἐκμετάλλευσιν. Τὸ βιλαέτιον εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὲν ἔχει ὁδόν.

α') Σχαντζάκιον Ἀγκύρας.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 καζάδες, Ἀγκύρας, Μπέη-παζάρ, Ναλλί-χάν, Κάλετζικ, Τομπονκ-ἀμπάτ, Γιαμπάν-ἀμπάτ, Μουχαλετζικ, Ἀγιάς, Ζιρ, Σιβρι-χισάρ, Χαϊμάνα, Μπάλα.

Ἀγκυρα (**Ἀγγα** ἢ **Ἐγγιουρού** τουρκ.).

Κάτοικοι 45,000.

Ἕλληνες 7,000.

Ἀρμένιοι 12,000.

Τούρκοι οἱ λοιποί.

Εἶναι ἔδρα τοῦ βιλκετίου. Ἡ πόλις, ἄλλοτε μεγάλη καὶ ἐπίσημος, ἐξέπεσε σήμερον πολὺ εἰς ἀθλιότητα. Αἱ ὁδοὶ τῆς εἶναι στεναί, ἐλικοειδεῖς καὶ ἀκάθαρτοι. Ἀλλ' ἀπὸ τινων ἐτῶν ἤρχισε νὰ ἀναλαμβάνη καὶ νὰ καλλωπίζεται, ἀφ' ἔτου μάλιστα ἀπέκτησε σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ πόλις ἀπέκτησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ πόσιμον ὕδωρ ὡραιότατον, μετοχευθὲν ἀπὸ τὸν Ἐλμᾶ-σού, ἀπὸ ἀποστάσεως 20 χμ. (τὰ ἐγκαίνεια τῆς ὑδρεύσεως ἐγίναν κατὰ Ἀπρῖλ. τοῦ 1890). Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς αὐτῆς, ὅπου σχηματίζεται νέχ εὐρωπαϊκὴ πόλις, κεῖται εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς χμ. πρὸς Δ. αὐτῆς. Ἡ Ἀγκυρα ἔχει καὶ ὡραίαν θερινὰς ἐξοχάς.—Γονιμώταται εἶναι αἱ πεδινὰ ἐκτάσεις, αἱ τριγύρω αὐτῆς (δημητριακά, καπνός, ὄπιοι, σταφυλαί, ἄπια, μῆλα, διατηρούμενα ἐπὶ πολὺ, ροδάκινα κτλ.) Ἀκμαία εἶναι ἀκόμη καὶ ἡ κτηνοτροφία ἢ μελισσοκομία, ἢ ταπητουργία, ἢ σηροτροφία, ἢ βιομηχανία τῶν σαλίων καὶ τῶν περικνημίδων, ἀπὸ τρίχας τῆς αἰγὸς Ἀγκύρας κατασκευαζομένων.—Εἰς τὴν Ἀγκυραν ἐδρεύουσιν δύο ἐπίσκοποι Ἀρμένιοι, ὁ τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν καὶ ὁ Γρηγοριανῶν Ἀρμενίων. Οἱ Ἀρμένιοι ἔχουν καὶ τὴν μονὴν Βάνζ, κειμένην πρὸς Β τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν 1 1/2 χμ. ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν διέμεινεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Εἰς τὴν Ἀγκυραν ἐδρεύει καὶ ὁ ἡμέτερος μητροπολίτης Ἀγκύρας.

Περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀγκύρας ἔχομεν ἰδιαιτέρως νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς. Ἡ πόλις ἐκτείνεται γραφικῶς ἐπὶ τῆς δυτικῆς καὶ νοτίου κατωφερείας ράχως ὄρους ἡφαιστειώδους, τὸ ὁποῖον στέφουν τὰ ἀρχαῖα, διὰ πύργων ὠχυρωμένα, τεῖχη τῆς ἀκροπόλεως τὰ περιβάλλοντα καὶ σήμερον ἀκόμη, ἡρειπωμένα ὅμως, τὴν πόλιν. Πρὸς τὰ ΝΔ τὴν πόλιν περιρρέει ὁ Ἰντζέ-σού, πρὸς Β ὁ Ἐγγιουρού-σού. Οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ συμβάλλουσιν πρὸς Β τοῦ σημερινοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἐνώνονται βορειότερον μὲ τὸν Ταμπᾶκ-σού. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην κειμένη ἡ πόλις ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἦτο πάντοτε σπουδαιότατος σταθμὸς τῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Ἀρμενίαν, Περσίαν, Συρίαν. Καὶ σήμερον εἰς αὐτὴν καταλήγουν αἱ καραβανι-

καὶ ὁδοὶ ἐκ Καισαρείας, Ὑσγάτης, Τσορούμ κτλ. Ὅταν δὲ συμπληρωθῇ τὸ δίκτυον τῶν μικρασιατικῶν σιδηροδρόμων, ἡ Ἀγκυρα ἀναμφιβόλως θὰ ἀποβῇ σταθμὸς συγκοινωνιακός, ἀκόμη σπουδαιότερος, καὶ κέντρον διὰ τοῦτο ζωηρότατον τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τῆς κεντρικῆς χώρας πρὸς τὰ παράλια.

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἡ πόλις λέγεται Ἰδρυμα τοῦ Μίδα, τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τῆς Φρυγίας τοῦ 7 π. Χ. αἰῶνος. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείαν τοῦ ἐσταμάτησεν ἐνταῦθα διὰ νὰ δεχθῇ τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Παφλαγόνων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 278 περίπου ἡ Ἀγκυρα ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν Γαλατῶν. Κατὰ τὸν τρίτον μισθοραδικὸν πόλεμον ἔμεινε πιστὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, τῷ δὲ 25 π. Χ. ἔγινε ρωμαϊκὴ. Ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνηγέρθη ἐν Ἀγκύρᾳ ἐνωρὶς ναός, ἔλαβε τὸν τίτλον Σεβαστή. Βραδύτερον ἡ πόλις ὡς ὄχυρά συνοριακὴ θέσις τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντιανοῦ κράτους ἔπαθε πολλά. Ὁ αὐτοκράτωρ Καρακάλλας ἀνοικοδόμησε τὰ τεῖχη τῆς καὶ ἡ Ζηνοβία τῆς Παλμύρας ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν τῆς μέχρις αὐτῆς. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους δύο σύνοδοι συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα (τῷ 314 καὶ τῷ 358). Κατόπιν ἡ πόλις προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, οἱ ὅποιοι ἐπροχώρησαν τὸν 7 αἰῶνα μέχρις αὐτῆς καὶ τῷ 695 τὴν κατέλαβον. Τὸ 806 ὁ Ἀρὸν-ἄλ-Ρασίτ ἐληλάτησε τὴν πόλιν. Μετὰ δὲ τὴν μάχην παρὰ τὸ Δορύλκιον ἡ Ἀγκυρα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖρας τῶν καὶ μόλις τῷ 1213 ἤρπασαν οἱ Σελτζουκίδαι ἀπὸ τοῦς Βυζαντινοὺς τὴν σπουδαίαν ταύτην θέσιν. Τῷ 1360 κατέκτησαν τὴν πόλιν οἱ Ὀσμανίδαι. Τῇ 2 Ἰουλίου 1402 ἡ Ἀγκυρα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Μογγόλων, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸν Ταμερλάνον ἐνίκησαν τὸν στρατὸν τοῦ Βαγιαζίτ τοῦ Α' πλησίον τῆς πόλεως (ἡ περίφημος εἰς τὴν ἱστορίαν μάχη τῆς Ἀγκύρας) καὶ συνέλαβον αἰχμάλωτον τὸν Βαγιαζίτ. Τέλος τῷ 1833 ἡ πόλις ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ 6 μῆνας.

Ἡ Ἀγκυρα ἀφθονεῖ ἀπὸ ἀρχαῖα μνημεῖα. Ἀλλ' ἐξοχώτατον ἀπὸ ὅλα εἶναι τὸ καλούμενον Αὐγουσταῖον (Augusteum) ἡ ὁ ναὸς τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Ρώμης. Σήμερον ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ στηρίζονται οἰκίαι ἰδιωτικαί. Καὶ τὸ ὡραῖον τζαμίον τοῦ Χατζῆ-Μπαϊράμ, κτισθὲν ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Σινάν, στηρίζεται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως τοῦ Αὐγουσταίου. Μία δὲ ἐπιγραφὴ διέσωσε τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἑορτῶν,

αί ὁποῖαι ἐδόθησαν ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Γαλατῶν διὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ Αὐγούσταίου. Ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων τοῦ προνάου (cella) ἐχαράχθη ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ Αὐγούστου λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ (monumentum Ancyranum), ἡ ὁποία τῷ 1882 ἀπετυπώθη ὑπὸ τοῦ Ο. Humann καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοδ. Mommsen. Ἡ ἐκδοσις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀπετέλεσε πρώτης γραμμῆς φιλαλογικὸν γεγονός. Ὁ ναὸς τοῦ Αὐγούστου μετετράπη εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸν 4 αἰῶνα. Μολονότι δὲ ἐδλάδῃ ὑπὸ σεισμῶν καὶ ἐσυλήθη πολλαχῶς, ἀποτελεῖ, καὶ ὅπως ἔχει σήμερον, μνημεῖον σπουδαιότατον τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου.—Ἐκ τῶν χριστιανικῶν μνημείων τῆς πόλεως ἀξιολογωτάτη εἶναι ἡ θολωτὴ βασιλικὴ τοῦ ἁγ. Κλήμεντος, κτίσμα τοῦ 8 αἰῶνος, ὁμοιάζουσα κατὰ τὸ σχεδιάγραμμα αὐτῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Νικαίας. Διατηροῦνται δὲ ἀκόμη καὶ μέρη τοῦ τριπλοῦ τείχους τῆς πόλεως.

Ἰσιανός.

Εἶναι ἔδρα τοῦ καζᾶ Zir καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς κατωφερείας ὅρους καὶ πλησίον ὅπου συμβάλλουσιν ὁ Ἑγγιουρου σοῦ καὶ ὁ Ὁδᾶ-τσάϊ ἢ Γσάρ-σοῦ. Εἶναι δὲ μικρὰ πόλις καὶ κατοικεῖται ἀπὸ Ἀρμενίους.

Ἀγιάς.

Εἶναι ἔδρα ὁμωνύμου καζᾶ καὶ κεῖται πρὸς Δ τῆς Ἀγκύρας. Τὸ Ἀγιάς ἄλλοτε ἠκμαζεν ἀπὸ τὸ ἐμπόριον τοῦ τιφτικίου, διότι ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο νήματα, τὰ ὅποια ἤρχοντο νὰ προμηθεύωνται οἱ ἔμποροι. Εἰς τὰς πεδιάδας ταύτας, ὅπου εἶναι τὸ Ἀγιάς, καὶ κατὰ μῆκος τῶν παραποτάμων τοῦ Σαγγαρίου βόσκουν τὰ ποίμνια τῶν αἰγῶν τῆς Ἀγκύρας, ὅπως καὶ τῶν προβάτων τοῦ γένους Καραμάν πολυάριθμα.

Μπέη-παζάρ.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κεῖται ΒΔ τῆς Ἀγκύρας ἐπὶ μικροῦ παραποτάμου τοῦ Σαγγαρίου. Εἶναι μικρὰ πόλις καὶ περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ κήπους ὁπωροφόρων δένδρων. Αἱ οἰκίαι τοῦ ὑφιοῦνται εἰς τὰς ὑπωρείας τριῶν λόφων καὶ εἶναι ξύλιναι. Ἐκ τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων τοῦ Μπέη-παζάρ καὶ καθόλου τῆς περιφερείας ταύτης ἀξία μείζας εἶναι ἡ ὀρυζα καὶ αἱ σταφυλαί. Ἐδῶ δὲ κατασκευάζον-

ται καὶ τὰ περίφημα Τζεδιζλι-σοτζούκ. Εἰς νῆμα δηλαδὴ βάμβακος διαπερῶσι λεπτοκάρυα, κάρυα καὶ ἄλλους καρπούς ξηρούς, τῶν ὁποίων ὁ φλοιὸς ἀφῆρθη, τὰ ἐμβάπτουν ἔπειτα εἰς γλεῦκος, περιέχον καὶ ἄλευρον, ἐπανειλημμένως καὶ ἀφήνουν κατόπιν τὰ κομβολόγια ταῦτα νὰ ξηρανθοῦν εἰς τὸν ἥλιον. Τὰ πωλοῦν δὲ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκτιμῶνται πολὺ καὶ τὰ ἀχλάδια τοῦ Μπέη-παζάρ καὶ πωλοῦνται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀχλάδια τῆς Ἀγκύρας. Περιζήτητα εἶναι καὶ τὰ ἀρωματώδη πεπόνια τῆς περιφερείας τοῦ Μπέη-παζάρ (ὡς καὶ τοῦ Ναλλι-χάν). Εἰς τὸ Μπέη-παζάρ σταματοῦν καὶ τὰ καραβάνια καὶ πεταλῶνονται τὰ ζῶα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔργον τοῦ πεταλωτοῦ ἐξασκεῖται ἀπὸ πολλοὺς κατοίκους αὐτοῦ.

Ναλλι-χάν.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, ὁ ὁποῖος κεῖται ΒΔ τοῦ καζᾶ Μπέη-παζάρ, μετὸν ὁποῖον συνορεύει, καὶ ἔχει τὰ ἴδια προϊόντα. Ἀλλ' ὁ καζᾶς τοῦ Ναλλι-χάν παράγει καὶ ὅπιον καὶ καλλιεργεῖ ἀκόμη καὶ τὴν μέταξαν. Τὸ Ναλλι-χάν κεῖται εἰς τὸ βάθος στενοῦ καὶ ὠραίου αὐλῶνος.

Ἄλλοτε ἐτοποθέτουν τὸ Γόρδιον ἢ Γορδίειον, γνωστὸν ἐκ τοῦ Γορδίου θεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔλυεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, πρὸς τὰ ΝΔ τοῦ Ναλλι-χάν, εἰς τὴν καλουμένην Γορδίου κόμην ἢ Ἰουλιόπολιν, ὅπου ἐδεικνύοντο καὶ τὰ ἀρχαῖα, ὡς ἐνομίζετο, λείψανα αὐτοῦ. Νεώτεροι δὲ ὅμως ἔραυναι τοποθετοῦσι τὸ Γορδίειον ἀπέναντι τοῦ χωρίου Μπέμπι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Σαγγαρίου.

Κάλετζικ.

Κάτοικοι 6,000

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, ἀνήκοντος ἄλλοτε εἰς τὸ σαντζάκιον Γαγγρῶν τοῦ βιλαετιῦ Κασταμονῆς, ἀνήκοντος δὲ ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰς τὸ σαντζάκιον Ἀγκύρας. Εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην εὐρίσκονται πρᾶλαι ἀρχαιοτάτες γαλλογραφικαί.

Σιβρι-χισάρ (ὁδὸν φρούριον).

Κάτοικοι 14—15,000 Τοῦρκοι.

Ἀρμένιοι ὀλίγοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται ΝΔ τῆς Ἀγκύρας εἰς τὸ κέντρον μεγάλου ὁροπεδίου, τὸ ὁποῖον σχεδὸν πανταχόθεν περιβάλλει ὁ Σαγγάριος καὶ παραπόταμοί του. Ἡ πόλις ἐκτείνεται εἰς σχῆμα ἡμισελήνου εἰς τοὺς ΝΔ πρόποδας ὅρους, στεφομένου ὑπὸ φρου-

ρίου. Ἐν γένει ἡ πόλις εἶναι κομψή καὶ γραφική. Αἱ οἰκίαι τῆς ὑπέρκεινται ἡ μία ὑπεράνω τῆς ἄλλης ἐπὶ τῶν ἀποτόμων κατωφρείων τοῦ ὄρους καὶ στηρίζονται ἐπὶ τραχέων βράχων. Ὑπάρχουν δὲ τριγύρω τῆς καὶ ἱχνη ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, ὁπόθεν μετακομίζονται εἰς τὸ Σιθρι-χισάρ μάρμαρα κτλ, πρὸς ἀνέγερσιν νεωτέρων οἰκοδομημάτων, ἀνήκοντα πιθανώτατα εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Πεσσινοῦντα, τοποθετουμένην πρὸς Ν αὐτοῦ καὶ πλησίον τοῦ ροῦ τοῦ ἄνω Σαγγαρίου, καλούμενα δὲ Μπαλὰ-χισάρ ἢ Μπαλοῦ-χισάρ.

Εἰς ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸ Σιθρι-χισάρ ἀπόστασιν καὶ πρὸς τὰ ΝΑ αὐτοῦ ἔκειτο τὸ Ἀμόριον, φρούριον ἰσχυρότατον τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τοὺς πολέμους αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀραβας, τὰ Ἀδρόστολα καὶ τὰ Γέρμα (Β τοῦ Σιθρι-χισάρ), φημιζόμενα διὰ τὰς θερμὰς πηγὰς τῶν. Ταῦτα κατ' ἀρχὰς ἦσαν ρωμαϊκὴ ἀποικία, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ὑφώθησαν εἰς ἐπισκοπήν.

Αἱ γύρω τῶν Γέρμων πεδιάδες εἶναι πολὺ γόνιμοι καὶ ποτίζονται ἀπὸ πληθὺς ρυάκων, χυνομένων εἰς τὸν Σαγγάριον, καλλιεργοῦνται ὅμως ὀλίγοι. Παρέχουν δὲ ἐξαιρέτους νομάς εἰς τὰς αἰγας καὶ εἰς ἄλλα κτήνη, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἵππους, τοὺς ὁποίους τρέφουν οἱ Τουρκομάνοι, οἱ μόνοι κάτοικοι τοῦ μέρους τούτου. Τὸ θέρος ἐνταῦθα εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ ὁ χειμὼν ψυχρός. Ἄλλ' ὅλη ἡ χώρα στερεῖται ξυλείας. Καὶ οἱ κάτοικοι πρὸς θέρμανσιν μεταχειρίζονται τὴν κόπρον, τὴν ὁποίαν ἀναμιγνύουν μὲ ἄχυρον καὶ ξηραίνουν. Ἡ ἀποφίλωσις τῆς χώρας πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰς βοσκούσας αἰγας. Εἶναι δὲ αἱ αἰγες αἱ ἐδῶ βόσκουσαι, τοῦ γένους τῆς Ἀγκύρας.

β') Σαντζάκιον Κιρ-σεχίρ.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 4 καζάδες, Μετζητιέ, Κεσκίν, Κιρ-σεχίρ, Ἀβανός.

Τὸ σαντζάκιον ἐκτείνεται ἐπὶ μακρᾷ κοιλάδι, περιβαλλομένης πανταχόθεν ἀπὸ λόφους.

Κιρ-σεχίρ.

Κάτοικοι 8,000.

Εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ σαντζακίου. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Κιλιδζιλί, παραποταμίου τοῦ Ἄλως, ΝΑ τῆς Ἀγκύρας, εἰς τὸ μέσον ἐκτεταμένον κήπων καὶ πυκνῶς φυτευμένων λευκῶν, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται οἱ κάτοικοι ὡς οἰκοδομήσιμον ξυλείαν, καὶ αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς

τὸ σύνολον εὐχάριστον ὄψιν. Καὶ ἡ πόλις, παρατηρουμένη ἀπὸ τοὺς πρὸς Α καὶ ΝΑ λόφους, φαίνεται ὡς ἀπέραντος κήπος. Ἐκτείνεται δὲ εἰς μήκος 17 χμ. περίπου καὶ εἰς πλάτος 5. Ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως ταύτης εἶναι διεσκορπισμένοι αἱ οἰκίαι τοῦ Κιρ-σεχίρ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τόσον ὥστε νὰ παρομοιάζονται ὡς σκοπιά, προωρισμένοι εἰς φυλάκην τῶν κήπων. Ἐν γένει ἡ πόλις εἶναι ἀκμαία καὶ ὥραία μὲ τὰς περιβαλλομένας ἀπὸ κήπους σχιζοσκεπεῖς οἰκίας τῆς. Ἐκ τούτων πολλὰ ἀνηγέρθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ εἶναι τὸ πρᾶγμα δηλωτικὸν τῆς ὁλονὲν αὐξανομένης εὐπορίας τῶν κατοίκων. Ἡ κωμόπολις διακρίνεται καὶ διὰ τὴν ἐγγύριον βιομηχανίαν θαυμαστῶν ταπήτων, οἱ ὅποιοι χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον ζωνοῦ ἐμπορίου. Οἱ κάτοικοι τοῦ Κιρ-σεχίρ διακρίνονται ἀκόμη διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν. Οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγονται εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας. Ὅλος δὲ ὁ καζᾶς Κιρ-σεχίρ ἔχει 178 χωρία, μικρὰ ὅμως.

Μουτζούρ.

Κεῖται ΝΑ τοῦ Κιρ-σεχίρ καὶ εἶναι ὀθωμανικὴ κωμόπολις, ἐπίσημος διὰ τὴν ταπητουργίαν τῶν ὀθωμανίδων.

Μπογιαλίκ.

Κάτοικοι 292.

Εἶναι ἔδρα τοῦ καζᾶ Μετζητιέ. Κεῖται ΒΑ τοῦ Κιρ-σεχίρ, εἶναι δὲ κεντρικὸν χωρίον, τοῦ ὁποίου αἱ γυναῖκες καταγίνονται εἰς τὴν ταπητουργίαν. Εἰς ὅλον τὸν καζᾶν τοῦτον ὑπάρχουν 73 χωρία, ἕκαστον μὲ ὀλίγας μόνον οἰκίας.

Δενέκ-μαδέν.

Εἶναι ἔδρα τοῦ καζᾶ Κεσκίν καὶ ἔχει ἀκμαίαν ταπητουργίαν.

Ἀβανός.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ.

Χατζή-μπεκτάς.

Κάτοικοι 1519 ὅλοι Ὀθωμανοί.

Εἶναι ἔδρα ναχιγέ καὶ κεῖται 60 χμ. ΝΑ τοῦ Κιρ-σεχίρ. ἔχει δὲ κλίμα ὑγιεινόν, ὥραίους κήπους καὶ μεγάλους ἀμπελώνας. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει ἰδρυθῇ ὁ τεκὲς (μονή) τῶν δερβιшῶν Μπεκτασί,

ὁ ὅποιος περιβάλλεται ἀπὸ τοὺς κήπους, τοὺς ὁποίους ἀρδεύουν ἀφθονα ὕδατα. Καὶ οἱ θερμίδαι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς κυμαίνεται ἀπὸ 30—60, εἶναι φιλόπονοι πολὺ καὶ καλλιεργοῦν οἱ ἴδιοι εἰς τοὺς κήπους των ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὀπωρῶν, τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν ἀνθέων. Πρὸς συντήρησιν δὲ τοῦ τεκέ ἡ κυβέρνησις ἔχει ὀρίσει τὸ δέκατον 42 χωρίων τῆς περιφέρειας ταύτης. — Εἰς τὸν τεκὲν ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ μοναχικοῦ τούτου τάγματος Χατζή-μπεκτασι-βελί. Ἰδρῦθη δὲ τὸ τάγμα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ὁρχάν. Οὗτος προσῆλθεν, ὡς ἀναφέρεται, πρὸς τὸν Χατζή-μπεκτασί, εὐρισκόμενον πλησίον τῆς Ἀμασειας, καὶ τοῦ παρουσίασε νέους τινὰς στρατιώτας, τοὺς ὁποίους ὁ Χατζή-μπεκτασί ὑπὸ λόγῳ, προεῖπε δὲ τὸ μεγαλεῖόν των καὶ τοὺς ὠνόμασε Γενί-σερί (Γιαντίσσαροι). Ἐκτοτε δὲ ἱδρῦθη τῶν γιαντισάρων τὸ περίφημον στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ χριστιανοπαίδων, ἐξιλαμιζομένων, ἀποτελούμενον.

Τὸ σαντζάκιον Κίρ-σεχίρ ἔχει κλίμα μέτριον. Οἱ πνιγροὶ καύσωνες τοῦ θέρους καὶ τὰ θριμέα ψύχη τοῦ χειμῶνος δὲν εἶναι ἀγνωστα καὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅμως εἶναι σπάνια. Ἡ ὑγεία τῆς χώρας διατηρεῖται ἀπὸ μεγάλας φυτείας λευκῶν, ἱτεῶν καὶ κήπων ἐξ ὀπωροφόρων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐκτείνονται μόνον τριγύρω τῆς πόλεως Κίρ-σεχίρ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ σαντζάκιον. Πανταχοῦ δὲ ἐγείρονται εἰς τὸ μέσον πυκνῆς φυτείας αἱ οἰκίαι κατὰ μεγάλας ἀποστάσεις καὶ μέμονωμένως καὶ ὡς ἐκ τούτου τίποτε δὲν μολύνει τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν. Ἀλλ' αἱ οἰκίαι εἶναι πλινθόκτιστοι καὶ κακῶς κατασκευασμένοι, οἱ δρόμοι πολὺ ὀλίγοι καὶ ἐλλιπεῖς ὡς πρὸς τὴν λιθοστρωσίαν, διὰ τοῦτο δὲ τὸ μὲν θέρος εἶναι πλήρεις κονιορτοῦ, τὸν δὲ χειμῶνα βορβόρου. Μέρος δὲ μόνον τῆς γονιμωτάτης γῆς τοῦ σαντζακίου καλλιεργεῖται (σιτηρά, σταφυλαί, ὀπώραι). Ἀκμαία εἶναι καὶ ἡ κτηνοτροφία εἰς τὸ σαντζάκιον.

γ') **Σαντζάκιον Ὑοσγάτης.**

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 5 καζάδες, Ἀκ-δάχ-μαδέν, Ὑοσγάτης, Σούγουρλου, Τσοροῦμ, Μπογαζλιάν.

Ὑοσγάτη.

Κάτοικοι 18,500.

Ἑλλήνες 2,000.

Ἀρμένιοι 6,000.

Εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ σαντζακίου, κεῖται δὲ εἰς ἀπόστασιν 26 ὥρων ΒΑ τῆς Καισαρείας. Ἡ πόλις, ἐπὶ εὐαέρου καὶ εὐύδρου θέσεως κειμένη, εἶναι νέα. Περιβάλλεται δὲ ἀπὸ ὄρη, τὰ ὅποια ἐν μέρει εἶναι δασώδη. Ἰδρυτὴς αὐτῆς εἶναι ὁ Τσοπάνογλους, τιμαριούχος τῶν Τουρκομάνων χρηματίσας πρὸ 120 περίπου ἐτῶν. Ὁ Τσοπάνογλους προήγαγε σημαντικῶς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως. Καὶ ἡ Ὑοσγάτη ἤκμασε ταχέως. Ὁ υἱὸς τοῦ ἱδρυτοῦ Σουλεϊμάν-μπέης ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν τελευταίων τερεμπέδων. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπίσης ἡ πόλις ραγδαίως προήχθη, ἠὺξήθη δὲ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐξ ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων. — Ἡ Ὑοσγάτη ὁμοιάζει μὲ εὐρωπαϊκὴν πόλιν. Αἱ οἰκίαι τῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς καὶ περιστοιχίζονται ἀπὸ κήπους καλῶς καλλιεργημένους. Ἐκτιμῶνται δὲ πολὺ αἱ ὀπώραι τῆς καὶ κυρίως τὰ βερούκοκκά τῆς. Ἡ Ὑοσγάτη ἔχει μεγάλην ἀγοράν, λαμπρὰ οἰκοδομήματα, ὥραιον τζαμίον, ἱδρυμα τοῦ Σουλεϊμάν-μπέη, καὶ ἐνοῦται δι' ἀμαξιτῶν μὲ τὴν Καισαρείαν, Ἀγκυραν, Γάγγρας κτλ. Εἰς τὴν πόλιν κατ' ἔτος τελεῖται μεγάλη ἐμπορικὴ πανήγυρις διαρκοῦσα 50 ἡμέρας (Ἰούνιον, Ἰούλιον), εἰς τὴν ὁποίαν προσέρχονται πληθεὺς ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν διαφόρων ἐθνότητων, καὶ ὅπου κυρίως προσάγονται κτήνη πρὸς πώλησιν ἀπὸ τὰ περίχωρα. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ὑοσγάτης ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγονται εἰς τὸν μητροπολίτην Καισαρείας. Εἶναι δὲ μέτοικοι οἱ πλεῖστοι ἐκ Καισαρείας καὶ Σεβαστείας. Ἡ Ὑοσγάτη εἶναι ἔδρα καὶ ἀρμενίου ἐπισκόπου. Ἡ δὲ περίχωρος αὐτῆς εἶναι εὐφορος καὶ εἰς δημητριακά.

Μπογαζλιάν.

Κάτοικοι 8,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται ΝΑ τῆς Ὑοσγάτης. Τοῦ καζᾶ τούτου ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κατὰ τὰ δύο τρίτα ἀπὸ Τούρκους καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἀπὸ Ἀρμενίους.

Ἀκ-δάχ-μαδέν.

Κάτοικοι 2,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται πρὸς τὰ ΝΑ τῆς Ὑοσγάτης. Ἡ μικρὰ δὲ αὕτη πόλις ἱδρῦθη ὑπὸ Ἑλλήνων μεταλλωρύχων τὸ τέλος τοῦ 18 αἰῶνος. Καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ καζᾶ τούτου ἄλλοτε ἦσαν περίφημα. Σήμερον ὅμως περιέπεσαν εἰς παρακμήν. Ὁ δὲ καζᾶς Ἀκ-